

ЛЕКЦІЯ

Засоби оперативно-розшукової діяльності

Поняття, види та характеристика основних засобів ОРД у діяльності Національної поліції України

Зміст лекції

01

Поняття та види засобів ОРД

Визначення, класифікація та загальна характеристика

02

Оперативні обліки

Банки даних, інформаційні системи, картотеки

03

Оперативна техніка

Технічні засоби, їх класифікація та порядок застосування

04

Інші засоби ОРД

Тварини, маскування, імітація, предмети злочину

05

Оперативно-розшукові справи

Підстави заведення, строки, порядок закриття

Поняття засобів ОРД

Засоби ОРД – це сукупність знаряддя (матеріального інструментарію) та науково обґрунтованих прийомів його правомірного застосування суб'єктом ОРД з метою виконання завдань цієї діяльності. Це самостійна наукова категорія теорії ОРД.

Застосування засобів ОРД спрямовано на отримання або реалізацію оперативно-розшукової інформації або створення умов для цього. Саме відношення до оперативно-розшукової інформації дозволяє відокремити засоби ОРД від інших засобів повсякденної діяльності оперативних підрозділів.

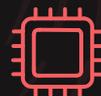

Види засобів ОРД

Оперативні та інші обліки

Спеціалізовані банки даних про осіб, предмети, факти та справи

Оперативна техніка

Технічні засоби для негласного пошуку, отримання та фіксації даних

Спеціально навчені тварини

Службово-розшукові собаки та інші тварини для пошуку та затримання

Засоби маскування та імітації

Оперативний гардероб, грим, документи, грошові ляльки, макети

Приміщення

Житлові, службові та інші приміщення для оперативних потреб

Об'єкти-предмети злочину

Гроші, цінності, предмети, заборонені для вільного обігу

Оперативні обліки

Оперативні обліки – це система реєстрації, накопичення, класифікації, зберігання та використання даних про осіб, предмети, події за їх прикметами та ознаками. Критерієм відокремлення від інших обліків є обмеження числа абонентів працівниками оперативних підрозділів.

Система складається з автоматизованих інформаційно-пошукових систем, картотек, оперативно-розшукових справ, справ контрольно-наглядного провадження та інших документів оперативно-розшукового та довідкового призначення.

Структура оперативних обліків

Централізовані обліки

Відомчі та міжвідомчі оперативно-розшукові, профілактичні та довідкові обліки у вигляді банків даних в автоматизованих інформаційних системах

Регіональні та місцеві обліки

Інформаційні системи, ручні картотеки, справи, журнали оперативних підрозділів

Архіви

Оперативно-розшукові справи та інші довідкові документи оперативного характеру

- ❏ **Інші обліки** – банки даних криміналістичної, кримінологічної, адміністративної, статистичної інформації загального користування в НПУ, доступні також для поліції громадської безпеки та інших правоохоронних органів.

Доступ до інформаційних систем

Порядок доступу до ІПС

Запити до **регіональних (обласних) інформаційних систем** виконуються користувачами безпосередньо з автоматизованих робочих місць, розташованих у:

- Структурних підрозділах ГУНП, ВВП України
- Підпорядкованих органах Національної поліції
- Територіально відокремлених підрозділах

Обов'язкова умова – наявність підрозділів **інформаційно-аналітичного забезпечення** у структурі.

Оперативно-
розшукові

Оперативно-
профілактичні

Оперативно-довідкові

ГЛАВА 3

Оперативна техніка: визначення

Оперативна техніка – це комплекс спеціально виготовлених або пристосованих приладів, пристроїв, апаратів, хімічних речовин, індикаторів для переважно негласного застосування при здійсненні оперативно-розшукових заходів.

Мета використання: виявлення, запобігання, припинення, документування та розкриття кримінальних правопорушень, розшук осіб, які вчинили кримінальне правопорушення, та безвісно відсутніх осіб.

- ❏ **Важливо:** використання засобів оперативної техніки обмежується виключно сферою ОРД, на відміну від інших технічних засобів правоохоронних органів.

Призначення оперативної техніки

1

Виявлення та фіксація

Даних, що вказують на факти кримінально протиправної діяльності та причетність конкретних осіб

2

Відшукування

Предметів і документів для використання в ОРД, розслідуванні та судовому розгляді

3

Нейтралізація причин

Заходи з виявлення та усунення умов, що сприяють вчиненню кримінальних правопорушень

Засоби оперативної техніки також виконують **супутні функції**: сприяння доступу до інформації, створення умов для її виникнення, здійснення зв'язку, транспортування та фізичного захисту оперативних працівників.

Класифікація оперативно-технічних засобів

● Спеціальні

- Прилади зняття інформації з каналів зв'язку
- Пристрої контролю за листуванням, телеграфною та іншою кореспонденцією

● Основні

- Прилади візуального спостереження
- Пристрої оперативного пошуку
- Спеціальні хімічні речовини
- Засоби оперативної сигналізації

● Допоміжні

- Апаратура зв'язку
- Спеціальний транспорт, зброя
- Засоби захисту співробітників
- Засоби маскування

Спеціальна й основна оперативна техніка використовується з обов'язковим дотриманням режиму секретності.

Суб'єкти та обмеження застосування техніки

Хто застосовує

Ініціатори – співробітники оперативних підрозділів, у провадженні яких є ОРС або інші матеріали. За потреби залучаються фахівці оперативно-технічних підрозділів НПУ, які на період заходу підпорядковуються оперативним працівникам.

Якщо застосування пов'язане з обмеженням прав людини – заходи здійснюються тільки оперативно-технічними підрозділами НПУ за ухвалою слідчого судді.

Заборони

Категорично забороняється застосовувати технічні пристрої, хімічні, психотропні та інші речовини, що можуть завдати шкоди:

- Здоров'ю працівників
- Населенню
- Тваринному та рослинному світові
- Навколишньому середовищу

Значення оперативної техніки

Без використання спеціальних технічних засобів проводити деякі оперативно-розшукові заходи надто важко, малоефективно або зовсім неможливо.

Без відповідної техніки важко вести візуальне спостереження в громадських місцях, здійснювати документування фактів протиправної діяльності, проводити операції щодо затримання осіб. Без спеціальних приладів не можуть бути ефективними такі заходи як дослідження предметів і документів, зняття інформації з технічних каналів зв'язку.

Інші засоби ОРД

Спеціально навчені тварини

Службово-розшукові собаки: пошук злочинця за запаховими слідами, пошук наркотичних чи вибухових речовин, затримання злочинця

Засоби маскуванню

Оперативний гардероб, грим, супутні предмети, автомобілі під транспорт комунальних служб, документи

Засоби імітації

Грошові ляльки, копії коштовностей, макети зброї, імітації наркотичних та вибухових речовин для оперативної підміни

Об'єкти-предмети злочину

До об'єктів, які виконують функцію предмета злочину, належать **гроші, цінності, предмети, заборонені для вільного обігу** (зброя, наркотичні речовини тощо).

Їх застосовують, коли з причин **забезпечення можливості доказування** в ході наступного розслідування їх не можна замінити засобами імітації.

- ❑ Гроші при **оперативній закупівлі** зазвичай мають спеціальні ознаки: люмінесцентні позначки, написи тощо.

ГЛАВА 5

Оперативно-розшукові справи (ОРС)

У кожному випадку наявності підстав для проведення ОРД згідно зі ст. 6 Закону України «Про ОРД» оперативними підрозділами НПУ заводиться ОРС. В ОРС накопичуються та систематизуються матеріали, що утворилися під час здійснення ОРД, переписки щодо проведення негласних слідчих (розшукових) дій, управлінських та організаційних рішень, а також з метою **відомчого контролю та прокурорського нагляду** за додержанням законності.

Підстави для проведення ОРД

Підставами є наявність достатньої інформації, одержаної в установленому законом порядку, що потребує перевірки за допомогою ОРЗ, про:

1

Кримінальні правопорушення, що готуються

2

Осіб, які готують вчинення кримінального правопорушення

3

Осіб, які переховуються від органів розслідування, суду або ухиляються від покарання

4

Осіб безвісно відсутніх

5

Розвідувально-підривну діяльність спецслужб іноземних держав

6

Реальну загрозу життю, здоров'ю працівників суду та правоохоронних органів

Строки ведення ОРС

До 6 місяців

Щодо осіб з даними про участь у підготовці кримінального правопорушення

1

До 18 місяців

Подальше продовження Головою НПУ, Головою СБУ, Директором ДБР та іншими керівниками за погодженням з Генпрокурором

3

2

До 12 місяців

Продовження за даними про участь у підготовці тяжкого чи особливо тяжкого злочину (Голова НПУ, керівники департаментів за погодженням з Генпрокурором)

4

До 5 років

Щодо осіб, причетних до терористичної діяльності, терористичної групи чи організації

Обчислення строку починається з дня затвердження постанови про заведення ОРС і закінчується в день затвердження постанови про її закриття або направлення матеріалів до органу досудового розслідування.

ОРС «Розшук» та розшукові справи

ОРС «Розшук»

Підстави заведення:

- Доручення слідчого/прокурора з постановою про розшук підозрюваного
- Подання кримінально-виконавчої інспекції про ухилення засудженого
- Заява про безвісне зникнення особи
- Запит іноземних правоохоронних органів

Заводиться не пізніше **10 діб**, а для тяжких злочинів – **упродовж доби**.

Розшукові справи (РС)

Збірник матеріалів щодо:

- Встановлення особи **невпізаного трупа**
- Встановлення місцезнаходження осіб з **фізичними або психічними вадами**, які не можуть повідомити про себе

Підстава – інформація про виявлення невідомого трупа або заява про зникнення такої особи.

Підстави закриття ОРС

Відповідно до ст. 9-2 Закону України «Про ОРД» справа закривається у разі:

- Розшук особи
Яка переховувалася від органів розслідування, суду, ухилялася від покарання, або безвісно відсутньої
- Набрання законної сили вироком або ухвалою суду
- Закриття кримінального провадження
Слідчим, прокурором або судом
- Спростування матеріалів
Про кримінально протиправну діяльність особи у встановленому порядку
- Виїзд особи за межі України
На постійне місце проживання, якщо немає можливості проведення ОРЗ
- Невстановлення даних у передбачені строки
Що вказують на ознаки кримінального правопорушення
- Виявлення прокурором незаконно заведеної справи
- Смерть особи
Щодо якої заведено ОРС

❏ Про закриття ОРС у **триденний строк** письмово повідомляється прокурор, який протягом **10 діб** перевіряє додержання законів. До завершення перевірки **забороняється знищення** справи.

Підсумки

Засоби ОРД як категорія теорії оперативно-розшукової діяльності мають **суттєве значення для реалізації завдань** оперативних підрозділів Національної поліції України. Їх правомірне та ефективне застосування – запорука успішного виявлення, запобігання та розкриття кримінальних правопорушень.

